

Gemeente Vijfheerenlanden
T.a.v. de leden van de Gemeenteraad
Postbus 11
4140 AA LEERDAM

Ons kenmerk : 1033695

Datum : 19 december 2023

Onderwerp : Raadsinformatiebrief inzake
Samenwerking Energie Diensten
Centrum

Geachte leden van de raad,

In deze brief informeren wij u over het vormgeven van het regionale Energie Diensten Centrum (EDC) waarin wij participeren: de centrale plek waar achttien Utrechtse gemeenten en de provincie Utrecht samenwerken aan concrete projecten om woningen te verduurzamen, waarbij de focus in eerste instantie ligt op particuliere koopwoningen. Ook kunnen hier kennis, ervaring, data, tools en middelen gedeeld worden. Om snel te kunnen starten met de samenwerking is gekozen voor een ingroeimodel. We starten met een aantal concrete projecten die kansen bieden voor samenwerking en synergie. Aan de hand van de ervaringen uit deze projecten werken de samenwerkende partijen het governance- en financieringsmodel voor het EDC in 2024 verder uit.

Aanleiding:

Gemeenten hebben in het Klimaatakkoord de regierol gekregen in de lokale warmtetransitie. Afgesproken is dat in 2050 alle woningen en gebouwen van het aardgas zijn en duurzaam verwarmd worden. In de transitievisie warmte – door uw raad vastgesteld op 21 december 2020 – is vastgelegd wanneer welke wijken of buurten in onze gemeente van het aardgas afgekoppeld worden en welke duurzame warmtealternatieven er zijn. Een groot deel van de bestaande woningen en gebouwen in onze gemeente zal eerst geïsoleerd moeten worden, voordat zij over kunnen stappen op duurzame warmtealternatieven. In het Klimaatakkoord is bovendien afgesproken dat in 2030 al anderhalf miljoen bestaande woningen verduurzaamd zijn.

Een gedeelte van de gemeentelijke woningvoorraad is in bezit van woningcorporaties. Het overgrote deel van de woningen is in bezit van particulieren. Wij kunnen eigenaren niet dwingen om te verduurzamen. Maar we kunnen hen – in samenwerking met lokale partners - wel uitdagen en ondersteunen. Bijvoorbeeld door inspirerende voorbeelden en informatie te delen, door technisch en financieel advies te verstrekken, door betrouwbare marktpartijen met passend aanbod te selecteren en (zo mogelijk) korting of subsidie te verstrekken.

De Rijksoverheid stelt nu en komende jaren specifieke uitvoeringsmiddelen beschikbaar, die gemeenten kunnen inzetten om inwoners te helpen om kleine energiebesparende maatregelen te nemen (de aanpak energiearmoede) of slecht geïsoleerde koopwoningen te isoleren (de lokale aanpak isolatie). Daarnaast heeft het Rijk subsidieregelingen voor onder meer Verenigingen van Eigenaren (VvE's), particuliere verhuurders en eigenaar-bewoners. En zijn nieuwe (subsidie)regelingen in de maak voor specifieke doelgroepen zoals doe-het-zelvers en buurten die gezamenlijk willen verduurzamen. Via het Nationaal Warmtefonds biedt het Rijk financiering aan eigenaar-bewoners en VvE's voor verduurzaming. De verschillende regelingen, subsidies en financieringen brengen specifieke voorwaarden met zich mee.

Een uitdaging is om de verschillende geldstromen te laten samenvloeien tot een structurele en integrale aanpak voor de verduurzamingsopgave in onze wijken en een hefboom te creëren naar overige doelgroepen. Daarvoor is het noodzakelijk om een solide fundamente te leggen voor lokale ondersteuning. Hierbij lopen wij als gemeente tegen een aantal beperkingen aan: zo hebben wij onvoldoende inzicht in de huidige verduurzamingsstatus van woningen en kunnen wij die slecht monitoren (data-analyse), hebben wij een tekort aan professionals voor de uitvoering in de wijken en een gebrek aan financieringsexperts die huiseigenaren kunnen adviseren. Daarom zien wij veel potentie in het creëren van synergie op regionaal niveau door samenwerking met andere Utrechtse gemeenten en de provincie in een regionaal Energie Diensten Centrum (EDC). Op die manier kan er een krachtige impuls worden gegeven aan de lokale verduurzamingsopgave.

Wat:

In samenwerking met zeventien Utrechtse gemeenten en de provincie Utrecht richten we het EDC in. Het voornaamste doel van het EDC is het optimaliseren van gemeentelijke aanpakken voor het verduurzamen van woningen, met de focus op particuliere (koop)woningen en het behalen van de doelstellingen voor 2030 en 2050. Het EDC fungeert hierin als het centrale samenwerkingsplatform voor de deelnemende gemeenten en de provincie. Hier kunnen zij niet alleen samenwerken aan concrete projecten voor verduurzaming, maar ook kennis, ervaring, data, tools en middelen delen. Zoals succesvolle aanpakken, geleerde lessen, rapporten en communicatiemiddelen. Het EDC - initieel onder de regie van de Provincie Utrecht – kan ook als penvoerder optreden bij gezamenlijke inkoop, subsidieaanvragen en contractonderhandelingen met marktpartijen. Dit betreft bijvoorbeeld de samenwerking met marktpartijen die lokale verduurzamingsprojecten kunnen uitvoeren of het leveren van medewerkers die gemeenten kunnen ondersteunen. Bovendien behoort gezamenlijke inkoop van data, tools en ICT-systemen tot de mogelijkheden.

Om de samenwerking vlot van start te laten gaan, is gekozen voor een ingroeimodel, waarbij concreet wordt gestart met projecten die synergiemogelijkheden bieden. In deze fase ontvangen de gemeenten ondersteuning van de provincie Utrecht in de vorm van projectmanagement en -coördinatie. De provincie Utrecht en de betrokken gemeenten werken intensief samen om het fundament van het EDC te bouwen, wat inhoudt dat ze samen concrete samenwerkingsopties identificeren en benutten, en tegelijkertijd een infrastructuur opzetten ter ondersteuning van de verduurzamingsdoelen van de gemeenten. Op verzoek van de deelnemende gemeenten neemt de provincie Utrecht een regierol op zich bij het tot stand brengen van het EDC.

De hoofddoelen en prioriteiten voor komend jaar zijn:

1. **Waarde toevoegen door samenwerkingsprojecten te starten:** Het voornaamste doel van het EDC is het optimaliseren van gemeentelijke aanpakken voor het verduurzamen van woningen, met de focus op particuliere (koop)woningen en het behalen van de doelstellingen voor 2030 en 2050. Dit gebeurt door de samenwerking te verbeteren en synergievoordelen in aanpak en uitvoering nog meer op te zoeken.

In dit eerste jaar bijvoorbeeld door de gezamenlijke aanvraag van een Europese (ELENA) subsidie en het uitzetten van gezamenlijke onderzoeken en adviestrajecten. Naast een financiële besparing voor gemeenten resulteert dit in een gedeeld beeld van de opgaven en van succesvolle aanpakken. Dit als opmaat tot het opzetten van een effectieve regionale infrastructuur (zie punt 2).

2. **Borgen van gerealiseerde output, kennis, lessen, tools en data:** Het is van essentieel belang om de gebruikte tools, en de output en kennis uit de samenwerkingsprojecten te borgen in een toegankelijke infrastructuur voor de deelnemende overheden. Dit helpt om geleerde lessen en best practices te behouden en te delen en waardevolle tools en data beschikbaar te houden voor toekomstig gebruik. Daarnaast is het nodig voor verantwoording richting subsidieverstrekkers zoals het Rijk en de Europese Commissie. Deze prioriteit draagt bij aan de bredere doelstelling van het EDC om een duurzaam kennis- en informatiesysteem te creëren, dat de voortdurende ontwikkeling en groei van duurzaamheidsinspanningen van gemeenten ondersteunt.
3. **Implementatie van governance voor de lange termijn:** Het opzetten van een robuust en effectief bestuurlijk en ambtelijk raamwerk (governance) is essentieel voor het waarborgen van een duurzame samenwerking in het EDC. Hierbij gaat het onder andere om het vastleggen van verantwoordelijkheden, besluitvormingsprocessen en communicatiestructuren binnen de samenwerking.
4. **Identificatie en borging van budget voor de lange termijn:** Het eerste jaar financiert de provincie Utrecht de coördinatiekosten van het EDC. Om de continuïteit te waarborgen, is het essentieel om voldoende financiële middelen voor de lange termijn te identificeren en te borgen. Dit omvat het beoordelen van financieringsmogelijkheden, het vaststellen van de budgettoewijzing (bijdragen van deelnemende overheden) en het creëren van financiële stabiliteit voor de komende jaren. Deze prioriteit sluit aan bij de bredere doelstelling om te zorgen dat het EDC veerkrachtig blijft en de benodigde middelen heeft om succesvol te opereren en duurzame impact te realiseren.

Samenwerkingsovereenkomst

In oktober vond bestuurlijk overleg plaats tussen de provincie en een deel van de geïnteresseerde gemeenten. Tijdens dit overleg is besloten de samenwerking in de projecten en het werken aan de infrastructuur ter ondersteuning van de verduurzamingsopgave van gemeenten, vast te leggen in een samenwerkingsovereenkomst voor een periode van drie jaar. Het streven is deze samenwerkingsovereenkomst in januari 2024 te tekenen.

Naast onze gemeente, hebben zeventien gemeenten laten weten de overeenkomst te willen tekenen. De overeenkomst laat uitdrukkelijk de mogelijkheid open voor andere gemeenten om toe te treden.

Lopende samenwerkingsprojecten

Vooruitlopend op het tekenen van de samenwerkingsovereenkomst is al gestart met onder andere de volgende samenwerkingsprojecten:

Gezamenlijke aanbesteding ten behoeve van uitvoering meerjarige ontzorgingsaanpak

- Samenwerking van de provincie Utrecht en elf gemeenten (met mogelijkheid die in een volgende ronde uit te breiden)
- De provincie Utrecht stelt een coördinator beschikbaar

Gemeenten konden tot en met 31 oktober 2023 bij de Rijksoverheid een eerste tranche specifieke uitkering (SpUk) Lokale Aanpak Isolatie aanvragen. Met die middelen kunnen gemeenten een eigen isolatieprogramma opstellen, om eigenaar-bewoners van slecht geïsoleerde huizen te bewegen isolatiemaatregelen uit te (laten) voeren. In dit project is

gezamenlijk een aanpak ontwikkeld én krijgt één intermediair/ontzorgingspartij opdracht om huiseigenaren meerjarig te ontzorgen, door hen van advies en passend aanbod te voorzien. De provincie Utrecht zet als penvoerder een aanbesteding in de markt om de intermediair te selecteren. Zoals tijdens de vaststelling van de Transitievisie Warmte door de gemeenteraad op 16 december 2021 wordt rekening gehouden met het isolatiemanifest.

De uitvraag gaat over meer dan vijftigduizend woningen, waarbij de vanuit de SpUk-regeling gestelde aantallen te verduurzamen woningen een minimum betreffen en het streven is die aantallen te verdubbelen door beschikbare (SpUk) middelen slim in te zetten. Hierbij hanteren we de volgende uitgangspunten:

- Werken aan een basis voor de lange termijn: de aanpak is een startpunt voor een lange termijn aanpak, hierin staat centraal dat de gemeenten door moeten tot 2050 en dat verkregen kennis, expertise en data vanuit dat perspectief vergaard worden en bruikbaar blijven;
- Doen wat op grotere schaal KAN en aandacht voor wat lokaal MOET: effectiviteit staat centraal, maar wel met lokale inpassing waar dat nodig is en waar dat leidt tot een groter effect of meer kwaliteit;
- Aansluiting bij doelgroepen: de middelen moeten vooral terecht komen bij de mensen die ze het hardst nodig hebben en tegelijkertijd moet een bredere doelgroep kunnen profiteren van het gemak van de aanpak;
- Doorlopend leren van de praktijk voor propositieverbetering: meten, leren en verbeteren staan centraal om effect te vergroten, propositie te verbeteren en de doelgroep steeds beter te leren kennen.
- Ruimte voor lokaal maatwerk. Zo wordt een gezamenlijke communicatieaanpak ontwikkeld, die gemeenten lokaal kunnen inkleuren en uitvoeren.

In 2024 en 2025 kunnen gemeenten opnieuw SpUk Lokale Aanpak Isolatie aanvragen. De bijbehorende voorwaarden zijn nog niet bekend.

Begeleiding bij het opstellen van een strategische aanpak energie besparen in de gebouwde omgeving

- Samenwerking met de U10, de netwerkorganisatie van zestien gemeenten in de regio Utrecht
- Acht gemeenten participeren

Gemeenten hebben behoefte aan een eigen strategische aanpak energie besparen in de gebouwde omgeving. Een aanpak voor isolatiemaatregelen en aanpassing van installaties, die aansluit bij de gemeentelijke ambities. Gemeenten werken hiermee volgens een eigen, betrouwbare koers en zijn minder afhankelijk van ad-hoc regelingen, beschikbare capaciteit en wisselende landelijke regelingen. Onder begeleiding van een adviesbureau worden de gemeenten geholpen om tot een lokale strategische aanpak energie besparen te komen. Deze aanpak bevat in ieder geval:

- meetbare doelen
- actielijnen
- meerjarenbegroting
- planning
- (interne) organisatiestructuur

Samenwerking op het gebied van Data en digitalisering

- Voorstudie afgerond
- Gesprekken over lokale implementatie zijn gaande

De verduurzaming van woningen vraagt om maatwerk. Het woningbestand van gemeenten bestaat uit verschillende type woningen, die afhankelijk van het bouwjaar en de grootte om een eigen aanpak vragen. Er is echter nog onvoldoende detaildata

beschikbaar ter ondersteuning van lokale uitvoeringsprogramma's. De provincie Utrecht heeft laten onderzoeken in hoeverre gedetailleerde energiedata in combinatie met praktijkkennis gebruikt kunnen worden voor de lokale uitvoeringsprogramma's. Het resultaat hiervan geeft het besparingspotentieel per gemeente aan. Dit biedt vervolgens inzicht in de benodigde verbetermaatregelen per woningtype. Door dit in clusters van ongeveer twintig woningen weer te geven (postcode6-niveau), wordt voor gemeenten inzichtelijk wat waar nodig is. Dit biedt handelingsperspectief voor de uitvoering.

Met vriendelijke groet,

het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Vijfheerenlanden,

de secretaris,

de burgemeester,

W.J. (Judith) de Jonge

S. (Sjors) Fröhlich

